

SARS E KETEK A MATŠATŠI A 16 A KGATLHANO LE TLHOKOFATŠO YA BONG LE LETŠATŠI LA DITŠHABATŠHABA LA DITOKELO TŠA BOTHO

10 Disemere 2021, Tshwane – Lehono, letšatši la Ditšhabatšhaba la Ditokelo tša Botho, bjale ka ge Matšatši a 16 a kgatlhano le Tlhorišo a batamela, SARS e keteka moletlo le Mohlomphegi Justice Edwin Cameron bjale ka seboledi sa moeng go laetša le go keteka letšatši le bohlokwa go khalentara ya rena ya ka Afrika Borwa.

“SARS, ka 62.7% ya bašomedi ba rena bao e lego basadi, e lemoga ntlha ya gore basadi ba raloka karolo e bohlokwa kudu setšhabeng le mo nageng. Ba raloka dikarolo tše mmalwa tša mošomedi wa boleng, mma wa mohlokamedi, morwedi, mošomammogo, moetapele le dikarolo tše dingwe tše bohlokwa setšhabeng. Go bohlokwa kudu go rena go laetša basadi bao ba lego maphelong a rena thekgo e ntši le go ba tlhokomela. Re hloka go elelwa gore ditokelo tša basadi ke ditokelo tša botho. Ka ge lefase le fetogela go tekatekano ya bobedi banna le basadi ge go lebeletšwe tefelo ya go lekana, tekatekano ya maemo a selegae le tekatekano ya lentšu, go bohlokwa gape go hloka gore ka moka ga rena re gopole gore ka moka ga rena re batho gape re a lekana gomme tlhomphe e swanetše go fiwa go batho bohle” gwa realo Khomišinare Edward Kieswetter.

Moletlo wa lehono wa ketelo o thoma ka bopaki bja go thakga matswalo bja mošomi wa ka SARS, yo e lego mophologi wa Tlhokofatšo ya Bong (GBV). O boletše ka bopaki bja maitemogelo a gagwe le ka fao a fentšego tlhokofatšo. Lehono o boletše le go tlhaboša lentšu la gagwe go batho ba bantši bao ba sa ntšego ba homotše, ba tšhabago gape ba fiegago. Se e be e le leswao la go gopotša gore Tlhokofatšo ya Bong (GBV). e na le sefahlego gomme e ama batho kudu gape ka tsela yeo e tseneletšego sebaka.

Khomišinare Kieswetter o boletše gore “Mola tagafara ya rena ka SARS bjale ka Taolelo ya Motšhelo le Khasetomo e le go koleka ditseno tše di swanetšego go lefelwa, go tiišetša obamelo ka botlalo, & go nolofatša kgwebišano ya semolao, re dirile kgetho ya hleko ya gore re nyaka go ba setheo seo se nago le morero wa godimo gape le gore mošomo wa rena o na le kamano ya go fetola maphelo a setšhaba. Gape re thopile mmotlolo wa ketapele wo o theilwego ka tlhahlo, gomme re ikemišeditše go

dira lefelo la mošomo fao re beeletšago ka maphelo a yo mongwe le yo mongwe; ka go laetša tlhokomelo le go tšweletša kgolo ya kaonafatšo ya mongo, ka go dumelela mošomj yo mongwe le yo mongwe go laetša bokgoni bja gagwe bjo bo bokaone kaone.”

O gateletše gore boikgafo bja SARS go “tikologo ya mošomo yeo e se nago Tlhokofatšo ya Bong” e tšwelapele gomme e tla pedifatšwagape. O tšwetše pele go laetša gore SARS ga e na “ boikano bja AOWA go Tlhokofatšo ya Bong” gape le gore 100% ya ketapele ya setheo e saenne boikano, le gore bašomedi ba go feta 80% ba palo ya 12 364 ya bašomedi e dirile boikano. Khomišinare o ikanne gore SARS e tla ba kabelo e kgolo ka kgonthiša mokgwatšhomo ga o na Tlhokofatšo ya Bong (GBV). ka go Motšhelo le Khasetomo.

Justice Cameron o tlhomphilwe bjale ka e mongwe wa batho ba go se tlwaelege ba go fana ka mohlala wa kgonagalo ya moya wa botho le gore batho ba go se tlwaelege ba sa ntše ba hwetšagala. Justice Cameron, ka mokgwa wa gagwe wa go se tšhošetsege, o file keletšo ya tlhohleletšo ya tsošološo ya mokgwatšhomo wa go phošolla. O boletše ka boitshepho ka ga dinyakwa tša go šomana le Tlhokofatšo ya Bong (GBV). thwii le go ganana le teko ya go felelwa ke potego le go nyatša pepeneng. O laeditše tšhišinyo ya gore tiišetšo ya ditlamorago ke mokgwa wa gorimo gape wa phethagalo e kgolo ya go fetša maphelo a disenyi. Justice Cameron o bolela gore “Ga se bošoro bja kotlo eupša tiišetšo ya kotlo yeo e lego thibelo.”

Justice o tšwetše pele go bolela ka go laetša hlokego ya mokgwatšhomo wa phelolo ya maphelo gomme o lebeletše tebanyo ya mohlako go kgato enngwe le enngwe ya boleng bja ketwane ya go fetola go bosenyi bjo bo lebeletšwego bo mohlokofatšwa. O laediše hlokego ya phedišo ya pharela ya go amana le go ba mohlokofatšwa wa GBV. O tšwetše pele go tlhalosa gore pharela e se be ya mohlokofatšwa eupša e be ya mohlokofatši le bao ba emago le yena. O ipilediše gore bohle ka SARS ba tšwelepele go šomana le ditlhotlo tša GBV. tšatši ka tšatši, e sego fela ka Letšatši la Ditokelo tša Botho.

Sengwalwa sa malola sa go ngwalwa ke Justice Cameron sa hlogotaba ya *“Harsh prison terms won’t solve the crisis of gender-based violence”* e be e le polelogare fao

Justice Cameron a tiišeditšego “Bosenyi bja thobalano go fetiša bjo bo begilwego. Ke ka lebaka la eng?”

“Pharela le dihlong di kgomarela bahlokofatšwa ba go thewa ka bong sebaka.. Gomme mohlokofatša gantši o tloga a le kgauswi kudu le mohlokofatšwa – goba mohlokofatšwa a ka ba a phela ka fase ga hlokomelo ya gagwe bakeng sa thekgo ya ditšhelete. Kgopolo ya gore dikgoleog le dikgolego tše šoro di fana ka karabo ya gore molao o boima le taolo di ka rarolla mathata, di tloga di fa kgogedi. Bothata bjo šoro bo nyaka tharollo e šoro. Eupša ka manyami, sebaka se šoro sa kgolego ga se tharollo – go ka ba šoro ka maatla, kudu ge ba golegwa sepolotiki go na le mošomo o thata wo re swanetšego go o dira ka moka ga rena go lokiša mathata a Afrika Borwa ao a hlokago tiišetšo ya kgolego le tsheko, e sego dikgolego tše telele, ka lebaka la gore ke seo se thibelago bosenyi,” gwa bolela Justice Cameron.

Lenyaga ke Ngwaga wa Charlotte Manny Maxeke. Re ka hlompha mogale ntweng yow a ditokelo tša basadi ka boitlemo bja ena go mehlala yeo a e dirilego. O beeditše se pele go yena go ba phetolo e kaone ya gagwe, gomme e rile ge a dutše a dira tšwelopele, a tšea nako ya go sepetšana le ba bangwe a ba tlabolla gomme a ba kgontšha..

“Ke ipiletša go yo mongwe le yo mongwe wa lena gore le be diphetholo tše kaone tša bolena. Go etela pele phetogo yeo le lakatšago go e bona. E tšee magetleng a lena go fetola lefase ka go fetola sekgoga sa gago gore se bolokege basading! Ga re na dikarabo ka moka, eupša boikgafo bja rena bja go fetola lefelo la rena la mošomo gore le se be le tlhokofatšo le kgethologanyo le swanetše go ba le tekatekano”, gwa bolela Khomišinaree Kieswetter ka go tswalela moletlo wa lehono..

¹ 9 August 2021 | By Edwin Cameron | *Harsh prison terms won't solve the crisis of gender-based violence*: <https://www.groundup.org.za/article/why-a-carceral-state-wont-solve-the-crisis-of-gender-based-violence/>

Go hwetša tshedimošo enngwe, ikgakaganye le SarsMedia@sars.gov.za